

укладанням “остаточного списку цінностей щодо обміну із Союзними Республіками”. На засіданнях відділів, президії та пленумів ВУАКу обговорювались принципові питання діяльності паритетної комісії.

Вони ж стали головними й на її першій сесії, яка відбулася 25 – 28 березня 1930 р. у Москві. В основу обміну культурними цінностями комісія ухвалила покласти:

“1) момент повернення окремих речей та цілих колекцій, вивезених наслідком централістичної політики царського уряду до колишніх імперських столиць;

2) наукову доцільність обміну, який має не тільки не руйнувати вже налагодженої дослідчої роботи, але всіляко сприяти ширшому розгортанню культурного будівництва обох радянських республік”.

Після цього паритетна комісія зосередила свою увагу на розгляді пропозицій України щодо передачі їй пам’яток з Палати зброї в Кремлі, Третьяковської галереї, Московського історичного музею, в обговоренні яких брали участь і представники цих закладів. У результаті була досягнута домовленість з приводу цілої низки пам’яток археології, історії, малярства. Такими ж конструктивними виявилися й рішення другої сесії паритетної комісії, яка відбулася 14 – 17 травня 1930 р. у Ленінграді. Не менш важливо й те, що, як встановив С. Кот, вже в 1930 р. розпочалася практична реалізація прийнятих паритетною комісією рішень.

На жаль, розпочатий у рамках українсько-російської паритетної комісії конструктивний діалог з проблем повернення історико-культурних пам’яток українського народу та ширше – обміну культурними цінностями між республіками, – невдовзі був задушений у лещатах командно-адміністративної системи, яка вже на початку 30-х років унеможливила які б то не було вияви ознак суверенності суб’єктів СРСР. Він потонував у хвилях інспірованих партійно-політичною верхівкою Союзу масових кампаній по боротьбі з “місцевим буржуазним націоналізмом”, у величезній кількості незаконних політичних репресій.

Безперечно, у хронологічних рамках 1917 – початку 30-х років можна знайти немало прикладів імперських амбіцій загальносоюзних установ і відомств, результатом яких стала концентрація у Москві військових, партійних та ряду інших архівів, музейних збірок, бібліотек, масовий вивіз пам’яток з музеїв України для продажу їх на антикварних ринках західних країн. Та навіть за цих умов маємо немало свідчень цивілізованого вирішення проблем реституції і повернення культурних цінностей, які повинні послужити підґрунтям для відповідного продовження розпочатого тоді українсько-російського діалогу.